

Галина ГАМАН,
канд. екон. наук, доцент
ORCID: 0000-0003-0224-4204

Інна КОРСУН,
канд. екон. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-4959-9056

Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ БІЗНЕСУ ФОП

В статті досліджено особливості ведення та оподаткування бізнесу фізичних осіб-підприємців (ФОП) з урахуванням сучасних реалій та подальших перспектив їх ефективної діяльності. Відкриття рекордної для України кількості ФОП, незважаючи на війну, є проявом стійкості вітчизняного бізнесу, у якому значне місце відведено ролі жінки. Авторами визначено, що до особливостей організації створення, ведення та закриття ФОПів в Україні належить: швидка реєстрація через Дію; обмеження діяльності за певними видами КВЕДу (ігровий бізнес, виробництво тютюнових виробів, алкоголю, дорогоцінних металів та ін.); вибір системи оподаткування (загальна чи спрощена система); передбачені спрощені форми бухгалтерського обліку; використання бухгалтерів на умовах аутсорсингу (без наймання у штат підприємства); застосування сучасних програмних реєстраторів розрахункових операцій (ПРРО) на заміну РРО; спрощена форма фінансової звітності; бухгалтерський календар подачі звітності; можливість оперативного закриття бізнесу через платформу Дія.

Рівень організації бухгалтерського обліку впливає на ефективність забезпечення всієї системи інтересів користувачів фінансової звітності та функціонування бухгалтерського обліку на підприємстві, а також його достовірності, своєчасності та результативності в цілому. Авторами статті зазначено про важливість застосування сучасних ПРРО або «кас у смартфонах», що є однією з важливих складових ведення бізнесу без штрафів для більшості ФОПів. Здійснено аналіз динаміки застосування сучасних програм ПРРО та РРО, зокрема кількість платежів, які були зафіксовані за обома системами упродовж 2023 р. та початку 2024 р. Наведено порівняльну характеристику особливостей застосування ПРРО та РРО. Визначено переваги та недоліки кожного виду реєстраторів. Висвітлено податкове регулювання щодо штрафів, які найчастіше застосовують до бізнесу. Досліджено перспективи діяльності ФОПів в Україні у найближчій перспективі. З'ясовано, згідно з проектом Закону України № 11416(д), що планується внесення правок і доповнень до Податкового кодексу України в частині підвищення податків для ФОПів, об'єднання деяких груп спрощеної системи оподаткування та інші.

Зазначено перспективи діяльності бізнесу ФОПів із врахуванням Національної стратегії доходів до 2030 року.

Ключові слова: *фізична особа - підприємець (ФОП), бухгалтерський облік, оподаткування, спрощена система.*

Вступ. Фізичні особи-підприємці (далі – ФОП) є фундаментом відбудови ринкової конкурентоспроможної економіки нашої країни. Розвиток даної ніші підприємництва є стратегічно важливим етапом у відродженні більшості галузей економіки. Не менш важливим є питання організація бухгалтерського обліку та врахування особливостей характерних ФОПам. Нині, ФОПи дають можливість створювати нові робочі місця, наповнювати бюджет за рахунок сплати значних сум податків, бути більш мобільними в створенні, оновленні і релокації бізнесу. Досягненням вітчизняного законодавства є простота ведення бухгалтерського обліку та звітності для ФОПів.

Постановка проблеми. Актуально проаналізувати особливості ведення та оподаткування бізнесу в Україні, в умовах викликів сьогодення. Війна має значний негативний вплив на умови діяльності вітчизняних ФОПів, зокрема обмеження в електропостачанні, значні пошкодження в результаті збройних атак, виїзд громадян за кордон, інфляція. Всі перелічені фактори, в першу чергу, позначаються на діяльності фізичних осіб-підприємців, а відтак малого і середнього бізнесу. Очевидно, що саме цей бізнес активно створює робочі місця та платить податки до державного та місцевих бюджетів. Таким чином, постановка проблеми щодо ведення та оподаткування бізнесу ФОПів є актуальною та потребує подальших наукових пошуків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці приділяють увагу вивченню сучасного стану та напрямам поліпшення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, зокрема О. Іванишина. Деякі науковці, Д. Бутенко, О. Коба, В. Кміть, досліджують і порівнюють специфіку загальної та спрощеної систем оподаткування в Україні. Достатньо масштабною є наукова проблематика специфіки функціонування фінансів підприємств в умовах сьогодення, що висвітлено у працях колективу науковців Харківського університету внутрішніх справ, за авторством В. Сокурєнко, Д. Швець, С. Бортник, С. Ткаченко [1]. Серед зарубіжних науковців, значний внесок у дослідження сутності діяльності підприємств, їх видів і цілей здійснив, А. Маршалл, А. Курно. Функціонування фірми в макро та мікро- середовищах досліджували Ф. Модільяні, М. Міллер, Г. Марковіц, В. Шарп та інші [2].

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Вид підприємницької діяльності у формі реєстрації фізичної особи-підприємця є найбільш популярним на території нашої держави. Незважаючи на непрості часи для бізнесу, за даними дослідження YouControl, у другий рік великої війни, українці відкрили найбільшу кількість ФОПів, за останні 10 років, майже 315 тисяч одиниць. Зазначається, що кількість новостворених компаній приросла на 60 % у порівнянні з показниками першого року великої війни – 2022. Так, з 1 лютого 2023 по 1 лютого 2024 років, українці створили рекордну кількість ФОП за останнє десятиліття і встановили абсолютний рекорд – 314 392 одиниць [3].

Як видно з рис. 1, за період з лютого 2023 р. по січень 2024 р., найбільша кількість зареєстрованих підприємців спостерігається у вересні 2023 р. – 35 633 одн., компаній – 2 569 одиниць.

Шляхи підвищення ефективності будівництва, вип. 54(1), 2024

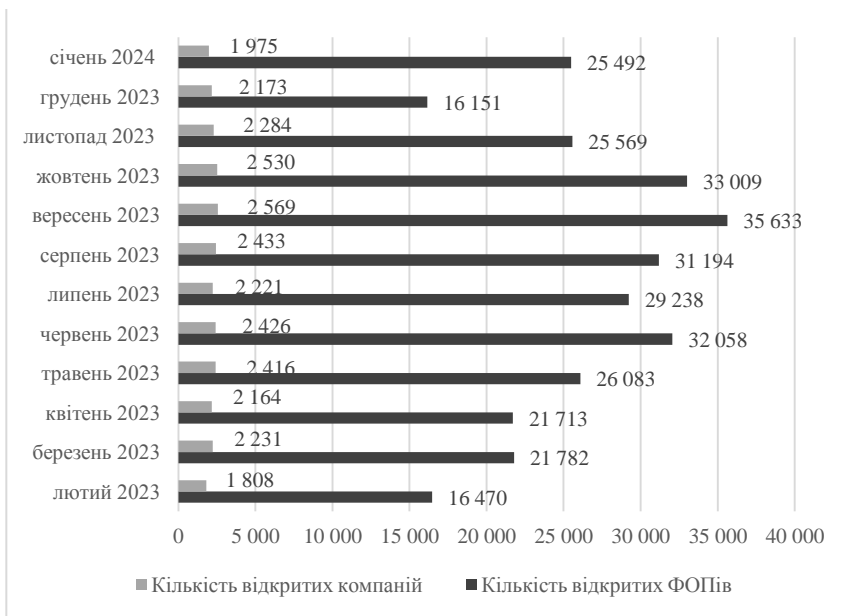

Рис. 1. Динаміка відкритих ФОПів та компаній
упродовж лютого 2023 р. по січень 2024 р.

Джерело: складено автором на основі ресурсу YouControl та джерела [3]

Лідером за кількістю новостворених бізнесів є місто Київ – 9,8 тисяч або 36% компаній та 44,6 тисяч, або 14 % ФОП. Серед лідерів також є міста Дніпро, Харків, Одеса, Запоріжжя та Кривий Ріг. Незважаючи на щоденні обстріли цих міст, підприємці виживають і продовжують працювати, відновлюючи економіку нашої країни.

Торік, найбільша кількість зареєстрованих ФОПів була зосереджена у ІТ, але на другий рік дії воєнного стану, частка ФОПів знизилась майже вдвічі. Компанії, що відкривалися протягом другого воєнного року, найчастіше обирали для роботи напрямок неспеціалізованої гуртової торгівлі – 6,7% підприємств зі всіх новостворених. Серед популярних галузей підприємництва були такі: надання в оренду нерухомого майна (6,2%), будівництво житлових і нежитлових будівель (3,8%) та вантажний автомобільний транспорт (3,1%) [3].

Роль жінки на ринку праці змінилась через війну. Жінки все більше приймають участі в бізнесі. Так, у першому кварталі 2024 р. жінки створили 43 554 нових ФОПів, що складає 59 % від загальної кількості нових справ, рекордний показник за останні роки.

За даними рисунку 2, найчастіше жінки обирають для своєї підприємницької діяльності роздрібну торгівлю (68 % жінок проти 32 % чоловіків), надання інших індивідуальних послуг (89 % проти 11 %) та інформаційних послуг (63 % проти 37%). Тоді як, чоловіки обирають вид підприємницької діяльності: комп'ютерне

програмування (58 % чоловіків проти 42 % жінок) та оптову торгівлю (52 % проти 48 %) [4].

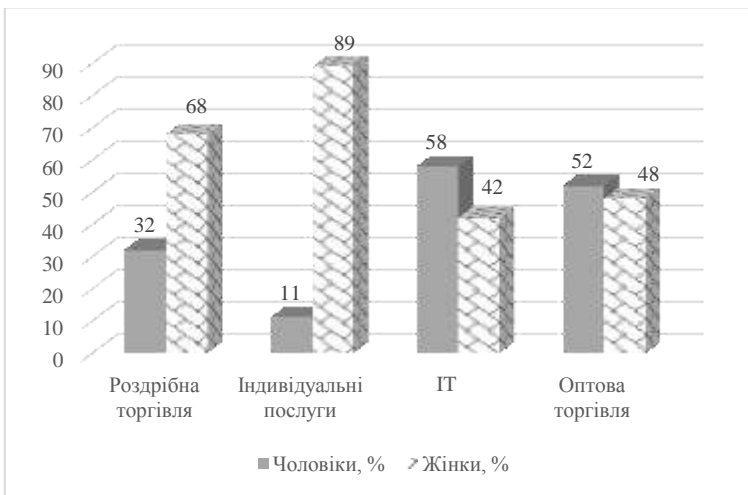

Рис. 2. Основні галузі в яких задіяні новостворені ФОПи, 2023 р.

Джерело: побудовано автором на основі ресурсу [4]

До особливостей організації створення, ведення та закриття ФОПів належить: швидка реєстрація; обмеження за певними видами КВЕДу; вибір системи оподаткування; спрощені форми бухгалтерського обліку; використання бухгалтерів на умовах аутсорсингу; менша кількість поданих звітів; спрощена фінансова звітність; календар подачі фінансової звітності; можливість швидкого закриття бізнесу.

Фізична особа підприємець самостійно обирає, на якій системі оподаткування буде перебувати, але у відповідності із Законом. На сьогодні, в Україні існує дві системи оподаткування: спрощена система (єдиний податок) і загальна система. Кожна з даних систем має свої переваги та недоліки. При цьому, якщо загальна система оподаткування не має ніяких обмежень, то спрощену систему можуть обрати не всі ФОПи, оскільки така система має свої обмеження.

Так, на загальній системі дозволені всі види діяльності, що передбачені Класифікацією видів економічної діяльності (КВЕД). Не обмежується кількість найманих працівників та обсяг доходу. Перш за все зазначимо, що ФОП на загальній системі сплачують всі податки та збори, визначені у Податковому кодексі України. Як відомо, на сьогоднішній день, зареєструвати ФОП можна за допомогою сервісу платформи Дія. Ключовими факторами впливу на організацію здійснення обліку ФОПів є такі: чисельність найманих працівників, прибутки, система оподаткування, реєстрація платника податку на додану вартість (ПДВ). Особливості та характеристики груп ФОПів представлено в табл. 1.

**Економічна характеристика кожної групи платників податків
за спрощеною системою оподаткування**

Група	Характеристика
ФОП I група	Перша група підходить для роздрібної торгівлі на ринках та господарської діяльності з надання побутових послуг (ремонтів, виготовлення меблів, перукарських послуг тощо). ФОП має бути без найманих працівників та заробляти не більш ніж 167 мінімальних заробітних плат на рік. Клієнтами ФОП першої групи можуть бути тільки фізичні особи.
ФОП II група	Друга група підходить для торгівлі та надання послуг, такий ФОП може найняти не більше 10 працівників. Річний дохід не має перевищувати 834 мінімальні заробітні плати. Якщо ФОП другої групи торгує технікою, ювелірними виробами, медичними засобами або надає медичні послуги, він має встановити касовий апарат. Усі інші ФОПи другої групи зобов'язані мати касові апарати, якщо їхній дохід на рік перевищує 1 млн 320 тис. грн. Клієнтами можуть бути громадяни, інші ФОПи або юридичні особи.
ФОП III група	Третя група є найбільш універсальною та дозволяє працювати з клієнтами з-за кордону. Такий ФОП може наймати необмежену кількість працівників. Максимальний річний грошовий оборот не може перевищувати 1167 мінімальних заробітних плат. Частіше третю групу використовують ті, хто надає послуги (працівники ІТ-сфери, маркетологи, артисти тощо). На третій групі можна платити ПДВ.
ФОП IV група	Четверта група підходить тим, у кого 75 % виручки надходить від продажу сільськогосподарської продукції та хто володіє від 2 до 20 га землі. Такий ФОП може наймати необмежену кількість працівників та не обмежується у доходах.

Джерело: складено автором на основі ресурсу [5].

Об'єктом оподаткування є чистий оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом (виручка у грошовій та негрошовій формі) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю такої фізичної особи – підприємця.

Спрощена система оподаткування – особливий механізм сплати податків і зборів, зокрема єдиного податку, з можливістю ведення спрощеного обліку та фінансової звітності.

Спрощена система оподаткування передбачає ряд умов та обмежень для перебування на даній системі. Зокрема, обмеження у чисельності найманих працівників, виді діяльності та обсягу доходу, за якими розмежовують чотири групи платників єдиного податку. Крім того, додатково до перелічених умов, визначені обмеження, коли ФОП не можуть бути платниками єдиного податку:

- для ФОП на 1-3 групах обмеження зазначені у п. 291.5 – п. 291.6 Податкового кодексу України [6]. Зокрема, це стосується діяльності проведення азартних ігор, обміну іноземної валюти, проведення гастрольних заходів, діяльності у сфері аудиту тощо. Також потрібно здійснювати розрахунки за відвантаженими товарами (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій). Тобто, бартер під заборону.

- для ФОП на 4 групі – обмеження визначені у п. 291.5-1 ПКУ.

Важливе уточнення, що платнику єдиного податку не можна мати податковий борг у розмірі, що перевищує суму, визначену абз. 3 п. 59.1 ПКУ (180 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 3060 грн). Виняток – безнадійний податковий борг, який виник внаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин) [6].

ФОП самостійно обирає, на якій системі оподаткування він буде перебувати. При цьому, загальна система оподаткування не має ніяких обмежень. На загальній системі дозволені всі види підприємницької діяльності, що передбачені Класифікацією видів економічної діяльності (далі – КВЕДом). Не обмежується кількість найманих працівників та обсяг доходу [7].

Серед важливих складових діяльності ФОПів є використання реєстратора розрахункових операцій (РРО), які раніше були не обов'язковими у діяльності. Станом на 2020 р. діючу систему РРО доповнили програмним реєстратором розрахункових операцій або ПРРО.

Відповідно до рис. 3, кількість ПРРО значно перевищує кількість РРО. Від так, упродовж 2023 р. кількість ПРРО зростає з 357 тис. до 569 тис. Станом на березень 2024 р. кількість ПРРО становила 604 тис. одиниць. Натомість кількість застосовуваних РРО є меншою, у 2023 – 2024 рр., коливається в межах 270 – 290 тис. На початок 2024 р. кількість використання РРО зменшується.

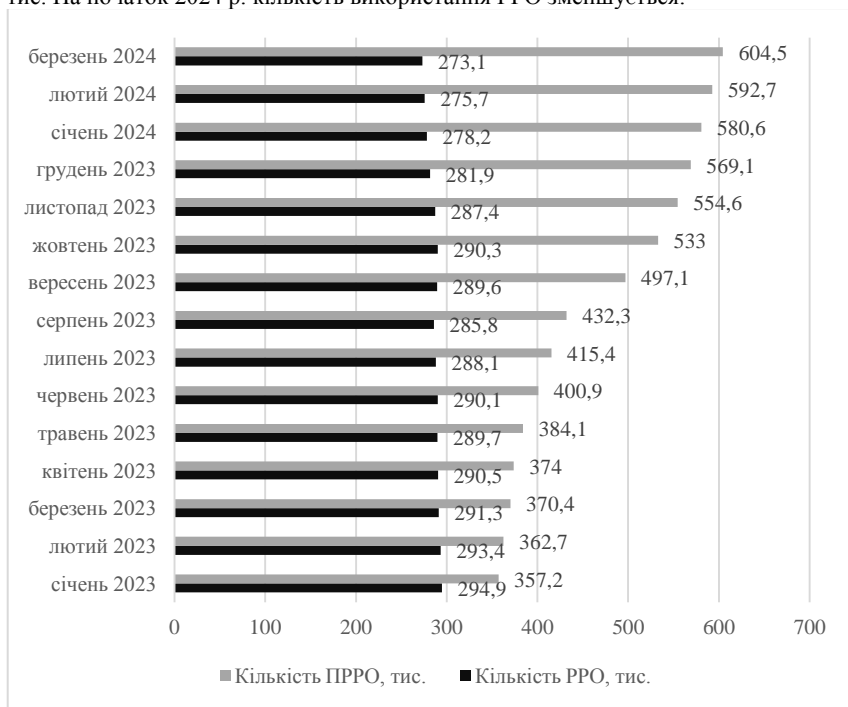

Рис. 3. Динаміка кількості застосовуваних ПРРО і РРО упродовж 2023 – поч. 2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі ресурсу [8]

Шляхи підвищення ефективності будівництва, вип. 54(1), 2024

Таким чином, аналіз динаміки застосування ПРРО та РРО показав, що у 2021 р. кількість РРО у 4,2 раза переважала онлайн-каси. Однак, у 2024 р., з нововведеннями у законодавстві, ситуація дещо змінилася, надалі кожен другий чек, який видається підприємцем належить системі ПРРО.

За даними ресурсу «Опендатабот», суми за чеками РРО та ПРРО дещо відрізняються. Отже, загальна вартість послуг та товарів, які реалізовані та пройшли реєстрацію через РРО є більшою. У 2023 році щомісяця, вартість платіжок зростала з 135 млрд грн на початку 2023 р. до 160 млрд грн в кінці року. Натомість вартість платіжок (чеків) за ПРРО дещо менша, упродовж 2023 р., кожного місяця, було згенеровано платіжки на суми від 37,9 млрд грн до 113,24 млрд грн на грудень 2023 р.

На початок 2024 р. суми за чеками РРО та ПРРО наближаються один до одного, однак, РРО має більше значення та становить 132 млрд грн, ПРРО 93 млрд грн.

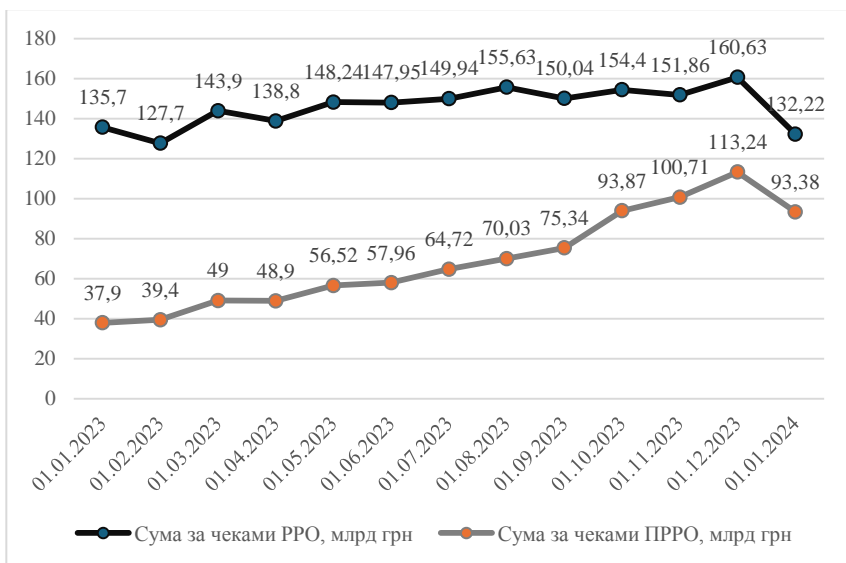

Рис. 4. Співвідношення сум фіскальних чеків за РРО/ПРРО упродовж 2023 р. та початку 2024 р.

Джерело: складено автором на основі ресурсу [8]

Аналітичні дані підтверджують, що використання ПРРО набуватиме більшого застосування у діяльності ФОПів. Основні переваги ПРРО і порівняння з РРО представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика ПРРО та РРО

ПРРО (програмний реєстратор розрахункових операцій)	РРО (апаратний реєстратор розрахункових операцій)
Вартість	
Програмне забезпечення, можливі як платні, так і безкоштовні варіанти встановлення.	4 000 грн та обслуговування.
Звітність	
Автоматично формується та розміщується на серверах ДПС.	Наприкінці дня потрібно роздрукувати всі чеки та зберігати їх.
Чеки	
Можуть генеруватися та надсилатися покупцям на месенджер або паперовий чек.	Паперовий чек.
Реєстрація РРО	
Подати електронну форму через кабінет платника податків (1 день). Обов'язкова наявність КЕП.	Від 3-х і більше днів. Необхідне опломбування РРО та передача акту до податкової.
Доступ до Інтернету	
36 годин.	До 72 годин.

Джерело: складено автором [9]

Порівняльна характеристика двох систем ведення обліку розрахункових операцій доводить зручність та ефективність ПРРО. Особливо актуальним є можливість працювати з програмним забезпеченням у форматі онлайн, зокрема комунікувати з податковими органами, покупцями – у частині видачі фіскальних чеків тощо.

Як відомо, ведення бізнесу без ПРРО/РРО передбачає накладення штрафів. Проаналізуємо види штрафів для ФОПів та їх особливості у разі виявлених порушень, табл. 3.

Таблиця 3

Характеристика штрафних санкцій для ФОПів

Вид штрафу	Особливості
1. Несвоєчасна подача податкової звітності або податків 340 грн.	особливість цього штрафу в тому, що його можуть нарахувати через 2-3 роки.
2. Несвоєчасна сплата єдиного податку (ЄП)	особливо це актуально для ФОПів I та II групи, для яких штраф складає 50 % від суми боргу.
3. Відсутність РРО	100 % за перше порушення та 150 % повторні випадки.
4. Відсутність обліку товарних залишків	100 %
5. За неналежне ведення первинної документації	складає 1020 грн
6. Не оформлення працівників	10 мінімальних заробітних плат.
7. Штраф за ведення підприємницької діяльності без оформлення ФОП	від 1 000 до 2 000 неоподаткованих мінімумів громадян (17 000-34 000 грн) з конфіскацією.

Джерело: складено автором на основі ресурсу [6]

Відповідно у табл. 3, наведено ті види штрафів, які найчастіше застосовуються до ФОПів в Україні. Зокрема, це оформлення працівників, у випадку чого передбачено накладення штрафу в 10 мінімальних заробітних плат, станом на 2024 рік – це 80 000 грн, штраф за ведення підприємницької діяльності без оформлення ФОП карається накладенням штрафів від 1 000 до 2 000 неоподатковуваних мінімумів громадян або 17 – 34 тис. грн та інші.

Щодо перспектив діяльності бізнесу ФОПів, то доопрацьовано законопроект № 11416-д, в якому визначено оновлені податкові ставки та військовий збір для ФОПів різних груп, зокрема [10]:

- встановлення військового збору для ФОПів I та II груп в розмірі 10 % від мінімальної заробітної плати. ФОПи III групи матимуть ставку 1 % від доходу;
- ведення щомісячної звітності щодо нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб, військового збору, єдиного соціального внеску.

Також, експерти із ведення бізнесу в Україні зазначають, що незабаром будуть проведені реформи спрямовані на полегшення відкриття бізнесу (власної справи) в Україні. Наприклад, фахівці вказують, що реєструвати ФОП не потрібно. Статус надаватимуть автоматично після відкриття в банку рахунку із статусом «для ведення підприємницької діяльності». Після закриття рахунку буде припинено і статус ФОП.

Ставки єдиного податку для ФОПів третьої групи будуть поступово збільшувати до 18 %, упродовж найближчих 3-х років.

Другу та третю групу ФОПів об'єднають в одну.

Також, збільшать податки від 3 % до 17 % – в залежності від сфери діяльності (менше будуть платити торговці, більше – ті, що надають послуги).

Для першої групи скоротять кількість сфер діяльності.

Для об'єднаної другої групи буде обов'язковим використання РРО.

Для виробників сільськогосподарської продукції (юридичних осіб), ставки єдиного податку протягом трьох років будуть переглянуті в бік збільшення до 18%.

У Національній стратегії доходів до 2030 року прописані досить цікаві нові вектори зміни податкового законодавства, які також стосуватимуться ФОПів, зокрема – це удосконалення законодавства щодо оподаткування прибутку підприємств. Наприклад, цього стратегічного кроку планують досягти за рахунок: «...ефективного використання податкових стимулів для заохочення післявоєнної відбудови та реінвестування капіталу...», «...впровадження правил, спрямованих на боротьбу з ухиленням від сплати податків...» та інше [11]. Однак, чимало економістів, критикують Стратегію через збільшення навантаження на ФОПи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Враховуючи досліджену проблематику ведення бізнесу фізичними особами-підприємцями в Україні, нами з'ясовано, що бізнес розвивається і показує хороші результати навіть в умовах воєнного стану. Кількість фізичних осіб-підприємців, які реєструються та стають на облік у податковій службі, має стрибкоподібну динаміку. Так, упродовж 2023 – 2024 рр., динаміка відкриття ФОПів свідчить про зацікавленість бізнесу у відкритті нових видів діяльності, розширенні та релокації бізнесу, пошуку альтернативних ресурсів та сировини. Аналіз показує, що за гендерною ознакою, жінки активно ведуть бізнес, який пов'язаний із сферою обслуговування та

роздрібною торгівлею, а чоловіки віддають перевагу промисловості, будівництву та сфері IT.

Принадно відзначити, збільшення застосування малими та середніми підприємствами систем РРО та ПРРО. Зокрема ПРРО застосовують дедалі частіше, це говорить про високу технологічність вітчизняного бізнесу та бажання пришвидшити процеси звітності, обліку показників діяльності.

Очікуються реформи в Податковому законодавстві, які охоплюють і діяльність фізичних-осіб підприємців, зокрема передбачене збільшення податків. Зростання податків є викликом для вітчизняного бізнесу та середовища, однак, значні витрати на війну та дефіцитність бюджетних коштів – вимагають застосування таких кроків. Також наявні рекомендації європейських партнерів щодо реформ у вітчизняній системі оподаткування.

Продовжимо наукові пошуки із вирішення окресленої проблематики, зокрема плануємо дослідити європейську практику оподаткування малого та середнього бізнесу.

Список літератури:

1. Фінанси підприємств: підручник / В.В. Сокурєнко, Д.В. Швєць, С.М. Бортник, С.О. Ткаченко; за заг. ред. В.В. Сокурєнка. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків: ХНУВС, 2022. 292 с.
2. Markowitz H.M. Foundations of Portfolio Theory. *Journal of Finance*. 1991. Vol. 46. Issue 2. P. 469-77. URL: <http://www.e-m-h.org/Mark91.pdf>
3. Жарикова А. У другий рік великої війни українці відкрили рекордну кількість ФОПів. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/21/710205/>
4. Міллер І. Більше половини нових ФОПів в Україні відкрили жінки: який бізнес обирають найчастіше. Інформаційний ресурс «Главком». URL: <https://glavcom.ua/country/society/bilshe-polovini-novikh-fop-v-ukrajini-vidkrili-zhinki-tse-rekordnij-pokaznik-za-ostanni-roki-1001477.html>
5. Усе, що потрібно знати про ФОП Платформа «Дія». URL: <https://bf.diiia.gov.ua/articles/use-shcho-potribno-znati-pro-fop>
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 27.08.2024 р.)
7. Гаман Г.В. Особливості складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва. *Маркетингові стратегії, підприємництво і торгівля: сучасний стан, напрямки розвитку*: Матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 18 квітня 2024 року): тези доповідей / відп. ред. П. В. Захарченко. Київ: 2024. С. 242-244. URL: https://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/25/18_04_2024.pdf
8. Кожен другий розрахунок українців проходить через ПРРО. Інформаційний ресурс «Опендатабот». URL: <https://opendatobot.ua/analytics/safe-rro> (дата звернення 26.08.2024 р.)
9. Що таке ПРРО: кому потрібен і як зарєструвати. Інформаційний портал «Fondy». 2021 р. URL: <https://fondy.ua/uk/knowledge/prro/> (дата звернення 27.08.2024 р.)
10. Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» 11416 від 18.07.2024 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44605> (дата звернення 26.08.2024 р.)

11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Національна стратегія доходів до 2030 року» від 27 грудня 2023 року № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf

References:

1. Sokurenko, V.V., Shvets, D.V., Bortnyk, S.M., Tkachenko, S.O. (2022). Enterprise finance. Ed. V.V. Sokurenko, 2nd ed. Kharkiv: KhNUVS. 292 p.
2. Markowitz, H.M. (1991). Foundations of Portfolio Theory. *Journal of Finance*. Vol. 46. Issue 2. P. 469-77, from <http://www.e-m-h.org/Mark91.pdf>
3. Zharykova, A. (2022). In the second year of the Great War, Ukrainians opened a record number of FOPs, from <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/21/710205/>
4. Miller, I. (2023). More than half of new FOPs in Ukraine were opened by women: which business is chosen most often. Glavkom information resource, from <https://glavkom.ua/country/society/bilshe-polovini-novikh-fop-v-ukrajini-vidkrili-zhinki-tse-rekordnij-pokaznik-za-ostanni-roki-1001477.html>
5. Everything you need to know about FOP. Platform "Action", from <https://bf.diia.gov.ua/articles/use-shcho-potribno-znati-pro-fop>
6. Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
7. Haman, G.V. (2024). Peculiarities of financial reporting by small business entities. *Marketing strategies, entrepreneurship and trade: current state, directions of development*: Materials V International. science and practice Internet Conf. (Kyiv, April 18, 2024): theses of reports / resp. ed. P.V. Zakharchenko. Kyiv. Pp. 242-244.
8. Every second calculation of Ukrainians goes through PRRO. (2024). Information resource "Opendatabot", from <https://opendatabot.ua/analytics/safe-prro>
9. What is PRRO: who needs it and how to register (2021). Information portal "Fondy", from <https://fondy.ua/uk/knowledge/prro/>
10. Draft of Law "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding the specifics of taxation during martial law" 11416 dated 07/18/2024, from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44605>
11. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine "National income strategy until 2030" dated December 27, 2023 No. 1218, from https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf

Halyna HAMAN, Inna KORSUN

Peculiarities of Conducting and Taxing the Business of Sole Proprietors (SPs)

The article examines the peculiarities of conducting business and taxation of sole proprietors (SPs) taking into account modern realities and further prospects of their effective activity. The opening of a record number of SPs for Ukraine, despite the war, is a manifestation of the stability of domestic business, in which a significant place is given to the role of women. The authors determined that the features of the organization of creation, management and closure of SPs in Ukraine include: quick registration through Diya; restriction of activity under certain types of NACE codes (gaming business, production of tobacco products, alcohol, precious metals, etc.); choice of taxation system (general or simplified system); simplified forms of accounting are provided; the use of accountants on the terms of outsourcing (without employment in the company's staff); the use of modern software-based cash registers (PPO) as a replacement for

traditional cash registers (RRO); simplified form of financial reporting; accounting calendar for reporting; the ability to quickly close a business through the Diya platform.

The level of organization of accounting affects the effectiveness of ensuring the entire system of interests of users of financial reporting and the functioning of accounting at the enterprise, as well as its reliability, timeliness and effectiveness in general. The authors of the article indicate the importance of using modern PPO or "cash registers in smartphones", which is one of the important components of conducting business without fines for most SPs. An analysis of the dynamics of the use of modern PPO and RRO programs was carried out, in particular, the number of payments that were recorded under both systems during 2023 and the beginning of 2024. A comparative characteristic of the features of the use of PPO and RRO was given. The advantages and disadvantages of each type of cash register are determined. The tax regulation regarding fines, which are most often applied to business, is covered. The prospects for the activity of SPs in Ukraine in the near future were studied. It was found out, according to the draft Law of Ukraine No. 11416(d), that it is planned to make amendments and additions to the Tax Code of Ukraine in terms of increasing taxes for private enterprises, unification of some groups of the simplified taxation system, etc.

The business prospects of SPs are indicated, taking into account the National Revenue Strategy until 2030.

Keywords: *sole proprietor (SP), accounting, taxation, simplified system.*